

Ingen ängel – Men samma strid för människovärde

[Inggallery id=82]

Efter 20 år i den politiska hetluften har Helle Klein bytt arena. Från provocerande ung redaktör till trygg herde. Men det handlar inte om en ny karriär.

Text: Helena Bjerkelius | Bild: Lena Katarina Johansson | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 4 2011](#)

Från inflytelserik och välavlönad opinionsbildare på Aftonbladet till präst i Sofia församling i Stockholm. Vissa har blivit provocerade, andra undrat om hon är knäpp. Programledaren Olle Hägg på radions God morgon, världen! reagerade med: "Herregud du har haft två miljoner läsare – nu ska det sitta 20 i kyrkbänken."

– Nu är jag fattig och fri, säger Helle Klein och ser rätt förtjust ut.

Men näe, hon tycker inte att predikstolen är bättre än politiken även fast hon på Aftonbladet hade makt att formulera politik och sätta dagordningen i samhällsdebatten. Ger sig istället ut i ett litet lovtal om hur hon verkligen älskar det talade ordet. Tycker att det är underbart att känna när ordet "bääääär" i kyrkorummet. Då uppstår en helt fantastisk kommunikation med en lyssnade församling.

Och hon har inte känt att hon som nylig åsiktsproducent från tidningsvärlden behöver lägga band på sig när hon predikar.

– Jag har ju alltid varit i den där kyrkovärlden också, så jag vet mycket väl att det är två olika arenor. Jag tror faktiskt att alla vi som har hållit på med politik i grunden har respekt för att det finns olika åsikter. Jag har en enorm respekt för alla som ägnar sitt liv åt att vara

förtroendevald. Om man så är kristdemokrat eller vänsterpartist spelar ingen roll, för mig är det något vackert att man ägnar sig åt demokratin. Sen vet alla att jag har mitt hjärta till vänster, men jag skulle aldrig för mitt liv göra partipolitik av evangeliet.

Högmässa söndagen efter alla helgons dag. Helle Klein lyfter sin högra arm som för att ge skjuts åt predikan. Efter en mörk samhällsbetraktelse som rymmer minnesförlust som ideologi, högerextremism, oron i Europas sköra demokratier skönjer hon att behovet av ritualer ökar över alla religionsgränser.

Med kraft rör sig Helle Klein kring helgens tema: döden och våra döda med formuleringar som "i vår kärlek trotsar vi döden och destruktionsen" och "sorgen hjälper oss att minnas den älskade". Då gör solen en plötslig inbrytning i Sofia kyrka genom det annars så kompakta novembergråa.

På väg från Aftonbladet, där hon varit politisk chefredaktör sedan 2001, till kyrkan i fjol fick hon med sig kommentarer som att hon väl tänkte bli biskop eller domprost nu. Karriärlogiken dikterar att man bara kan byta en hög position mot en annan hög position, konstaterar Helle Klein med tillägget att särskilt de som befolkar medievärlden ofta tänker i positioner.

– Och då blir de där positionslösa lite svårare att hantera, säger hon med ett snabbt förbipasserande skratt en regnruskig förmiddag på sin favoritdeli i hemstadsdelen Gröndal i Stockholm.

Förutom prästerskapet på halvtid driver hon Seglora smedja tillsammans med prästkollegan Ewa Lindqvist Hotz, en teologisk tanke- och idémedja i gränslandet mellan religion och samhälle.

– Det är en gigantisk skillnad naturligtvis i status och position men det har ju aldrig varit någon uträkning att bli chefredaktör för positionen, utan jag har alltid drivits av värderingar och idéer. Och så har jag haft förmånen att få dessa enorma arenor och plattformar för att driva det jag tror på. Nu väljer jag andra arenor för det. Hjärtat måste finnas

med – annars orkar jag inte.

Det var hjärtat som höll på att brista när hon återvände till Aftonbladet 2009 efter att ha varit tjänstledig för att göra klart sin prästutbildning på Pastoralinstitutet i Uppsala. Återkomsten till tidningen blev en tid fylld av kluvenhet och smärtande nacke och axlar.

– Å ena sidan tyckte jag att det var fantastiskt att få bli präst som jag hade längtat efter sedan jag var 15. Samtidigt älskade jag ju Aftonbladet som arbetsplats, hade alla mina vänner och kolleger där. Det var paradoxalt; alla var så glada för att jag var tillbaka så jag borde trivas men jag kände verkligen att det är slut nu. Jag har gjort det här och det är dags att göra något annat.

Under intervjun är debattören Helle Klein lätt att känna igen.

Men det direkta och rappa tilltalet avtar nästan helt när hon kommer in på priset hon betalat för att vara en offentlig person. Armarna dras in, blicken vänds nedåt. Två fingrar markerar osynliga streck i luften när hon säger att hon inte riktigt kan analysera vad det är vissa går igång på hos henne. Det kan vara näringslivsdirektörer, professorer eller helt vanliga män med en sak gemensamt: det hatiska, sexistiska och förminskande.

– Jag kan se i dess förlängning en ännu svartare baksida – det väldiga kvinnohat som finns i högerextremismen idag. Om man ser på sådana hemska sajter som Flashback och andra högerextremistiska trådar på nätet, så är ju kvinnohatet minst lika starkt som hatet mot invandrare eller muslimer.

Hon har ett grundmurat självförtroende hemifrån byggt av kärlek och en, som hon säger, sorts självtillit. Men att ständigt bli uthängd med personangrepp och tvingas ta emot regelrätta hot har fått henne att tvivla på att det är värt det.

– Till slut måste man på något sätt välja. För jag vill inte bli hård och cynisk och det är lätt när man lever i den där väldiga offentligheten hela tiden där alla ska tycka och tänka om en som person. Det är ju inte så att bara för att man är

ganska stark i sina åsikter så är man okänslig för påhopp, tvärtom.

Det värsta i den vägen under årens lopp tycker hon har varit att bli anklagad för antisemitism i Mellanösterndebatten.

– För mig med det judiska arvet är det det mest avskryvbara man kan bli kallad. Det har gjort ont och är sånt som häftar i. Hur blir man av med det liksom? I längden tror jag att jag inte orkar stå i den absoluta offentligheten längre. Nu känns det faktiskt väldigt skönt att inte fronta, även om jag väl kommer att vara igenkänd många år till.

Under uppväxten hade Helle Klein tre yrkesdrömmar: journalist, präst eller skådespelare. Hon ser ett släktskap mellan dem. Prästen och journalisten drivs av en nyfikenhet på människan och mötet med människor. Gudstjänsten är en sorts skådespeleri där tankar förmedlas och en idé eller tro gestaltas. Och så är det detta med ordet, viljan att formulera sig både skriftligt och muntligt som alltid funnits där.

När hon några och 20 tagit en teologie kandidatexamen och var antagen till prästutbildningen i Lund blev det istället Örebro och Örebro-Kuriren. Hon hade varit med och startat "massa tidningar" i kyrkan och i SSU. Var ordförande i Broderskapsrörelsens ungdomsråd och en av upphovsmännen till dess tidning 800 grader där hon skrev ledare. De S-märkta tidningarna i A-pressen ville föryngra ledarsidorna och Helle Klein deltog i en ledarskribentskola för unga debattörer. Chefredaktören Lars Ilshammar på Örebro-Kuriren fick upp ögonen för henne och erbjudandet om jobb kom lägligt, delvis för att hon hade överengagerat sig i kyrkan och behövde en paus.

– I prästens roll är det ju verkligen att möta människor i olika ibland väldigt svåra livssituationer. Det kan vara äktenskapskriser, livskriser, eller den svartaste sorg. Det kan också vara den fantastiska glädjen över att ha fått ett barn. Men det är när livet bränner till. Jag tyckte att jag som 22-åring behövde se mer av livet innan jag skulle kunna bli en god själavårdare, tänkte att jag kan ta något år på

tidning. Sen blev det 20 år i den politiska journalistiken. Örebro-Kuriren var fattig och under en period fick hon sluta. När dåvarande chefredaktören sökte sig till den akademiska världen vände sig redaktionen till Helle Klein och frågade om hon ville bli chefredaktör.

– Jag lyckades på något sätt redan från början och blev en rätt så känd debattör. Nerikes Allehanda hade ingen profil, och jag kom i Tvärsnytt och Radio Örebro. Det blev en stolthet på redaktionen att tidningen syntes och hördes i debatten. Folk fick upp ögonen för den där lilla tidningen. Ingenting har varit medvetet, det är nog mer att jag är sådan och att jag skriver texter som folk reagerar på.

Brännande lokala frågor då i början av 90-talet var vapenexport och dagisfrågor. Helle Klein drev också idépolitiska debatter om vart socialdemokratin skulle gå.

– Jag kom i konflikt med tidningsägarna. Mot slutet ägdes tidningen av lokala parti- och fackföreningsrörelsen och de klarade inte riktigt av att det här var en fri modern nyhetstidning som inte alltid gillade socialdemokraterna. Det var vår stora konflikt som gjorde att jag hoppade av allting sen.

– Jag tror aldrig att jag har varit styv i korken mot människor men i frågeställningar var det ganska svart och vitt på den tiden, och man drev på det här ganska frustande. Jag hade alltid väldigt starkt förtroende, vilket jag är förundrad över, på tidningen även bland äldre journalister. Men det var de här äldre herrarna som ägde tidningen som inte klarade av en 25-, 26-, 28-åring som är chefredaktör och tar ton. Till slut gick det inte, det var min integritet. Jag ville inte längre när de höll på och la sig i hur vi gjorde tidningen. Det blev en väldig clash.

Än idag kommer människor i Örebro fram till henne på gatan när hon besöker staden. Helle Klein tror att tacken springer ur att hon vågade ifrågasätta ett socialdemokratiskt ledarskikt av kommunalråd och fackföreningsfolk som behärskat stan under

lång tid. Att det var bra både för samhällsklimatet och rörelsen även om hon själv inte hade det perspektivet då.

– Jag var nog bara lite ung och drev mina frågor. Något jag har burit med mig därifrån är att jag aldrig upplevt att varken detta att vara ung eller att vara kvinna är något problem på tidningar eller i journalistik. Men däremot i offentligheten är det oerhört provocerande för vissa män att man är kvinna. Det har varit så tydligt även på Aftonbladet med de enormt hårda mejl och brev och sånt man har fått av män som inte klarar av att man är en stark kvinna som tar ton i offentlig debatt.

Helle växte upp som ensam barn, hennes äldre halvsyskon hade flyttat hemifrån. Redan som liten satt hon med mamma och pappa, båda lärare, om kvällarna i soffan framför Rapport och Aktuellt och debatterade dagsaktuella händelser. Och hon älskade att leka ensam i sin låtsasvärld med låtsaskompisar.

– I efterhand har jag tänkt på att jag ju var lite ledare i det där gänget och ibland tror jag till och med att jag var fröken, att jag faktiskt undervisade. Det är möjligt att det var en övning i att argumentera. Så kan jag fortfarande vara. Om jag skriver någonting eller ska delta i en paneldebatt så kan jag övningsdebattera hemma för mig själv.

Hon har haft kvinnliga förebilder i familjen. Mamman är en drivande person som ger uttryck för sin åsikt och mormodern var engagerad på kvinno sidan. Lusten till att debattera smittades hon av i föräldrahemmet och är kanske också ett släktdrag tror hon.

– Farfars syster hette Helena Klein och var väldigt aktiv i rösträttsrörelsen, kvinnorörelsen och fredsrörelsen i början på 1900-talet. Hon kände Elin Wägner och alla de där. När jag läser om henne och hennes sätt att vara, en ganska bestämd debattör men samtidigt med lite humor, då känner jag igen mig. Under det flammande 70-talet gick tonåringen Helle Klein inte bara med i SSU utan även i Svenska kyrkans ungdomsrörelse. Hemma betraktades kyrkan som något förlegat, en överhet.

– Med politiken följde jag föräldrarna eller i alla fall min

mor som har arbetarbakgrund, och om religionen brukar jag skämtsamt säga att det nog var mitt föräldrauppror. För mig blev religionen ytterligare en dimension av engagemanget för min nästa. Om jag hemifrån hade världen, politiken och samhällskampen så blev det också en existentiell dimension till det med etiken och kärleken till nästan. Även när jag hållit på med den politiska journalistiken så har jag varit i de här två spåren.

Hon tycker sig stå i ett slags progressiv KG Hammar-teologi med fast förankring i samtiden och samhället.

– Jag är ju uppvuxen i Lund där det är så tydligt att hela poängen med den kristna tron är att man är i världen. Det är inte att dra sig undan, inte att försöka bli ängel utan det är att försöka bli mer människa. Det finns till och med en kyrkofader på 300-talet som heter Irenaeus som pratar om att frälsning är att bli människa.

Hennes teman och ämnen som journalist tycker hon är desamma som präst. Eller med Helle Kleins egna ord: "det är ju inte så att jag varit kristen på söndag och sosse på måndag". Människovärdet och det som hotar och kränker människovärdet är det hon ständigt återkommer till.

Efter Aftonbladet har hon gått med i en liten broderskapsgrupp som heter Hjärta (Broderskapsrörelsen har bytt namn till Socialdemokrater för Tro och Solidaritet). Men frågan om hon ser en framtid som politiker får inget entydigt svar. Å ena sidan vill hon inte säga aldrig eftersom utmaningar slängts över henne hittills i livet. Å den andra har hon sett alla baksidor och den utsatthet det är att vara politiker, så det är inget hon går och trängtar efter. Å tredje sidan finns pliktkänslan där, den som uppfordrande manar: "nu får du väl ta ansvar för alla saker du har drivit i opinion".

– Just nu tycker jag att det är så oerhört roligt och spännande att få röra mig i den här skärningspunkten mellan religion och samhälle på ett mycket mer basalt plan. Men jag tror kanske att... ja vi får väl se. Min tredje dröm var ju skådespeleri så det kanske...

helena.bjerkelius@hotmail.com